

Περιοδικὰ Ἀνάλεκτα

Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft (τόμος 102, τεῦχος 1/2011)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τεύχους ὁ Chris Keith ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἀκανθῶδες πρόβλημα τῆς ἱστορικότητας στὴν ἔρευνα γιὰ τὸν ἱστορικό Ἰησοῦ καὶ ὑποστηρίζει ὅτι μία λύση σὲ αὐτὸ μπορεῖ νὰ προσφέρει ἡ θεωρία τῆς μνήμης γιὰ τὸν Ἰησοῦ. («Memory and authenticity: Jesus tradition and what really happened») Μία τέτοια προσέγγιση ξεπερνᾷ τὴ διχαστικὴ διάκριση μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ Χριστοῦ τῆς πίστεως χωρὶς βέβαια νὰ ἀρνεῖται τὴν ἱστορικὴ διάσταση τοῦ προσώπου του. Ἀμφισβητεῖ ὡστόσο τὴν ἰκανότητα τοῦ ἱστορικοῦ νὰ διακρίνει μὲ σαφήνεια μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θέτει τὸ ἱστορικὸ ἐρώτημα, γιατί οἱ χριστιανοὶ διατήρησαν αὐτὲς τὶς μνῆμες γιὰ τὸν Ἰησοῦ.

Ὁ Albert L. Hogeterp, στὴ συνέχεια («New Testament Greek as popular speech: Adolf Deissmann in retrospect; a case study in Luke's Greek») συζητᾷ τὴ βασικὴ θέση τοῦ Adolf Deissmann ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης δὲν εἶναι μία ἰδιαίτερη γλῶσσα διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν Ἑλληνιστικὴ Κοινὴ τῆς ἐποχῆς τῆς καὶ στὴ συνέχεια ἐξετάζει τὴ γλῶσσα τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου. Καταλήγει ὅτι αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ ἐξαιρέση στὸ γενικὸ κανόνα γιὰ τὴ γλῶσσα τῶν εὐαγγελίων. Πρόκειται γιὰ μία μεικτὴ γλῶσσα, ὅπου ἡ Ἑλληνιστικὴ Κοινὴ ἀναμειγνύεται μὲ μία σημιτίζουσα παραλλαγή τῆς, ἡ ὁποία ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴ γλῶσσα τῶν κειμένων τῆς μετάφρασης τῶν Ὁ καὶ ἀπὸ τὴ γλῶσσα τῆς Παλαιστίνης. Σὲ αὐτὸ ὁ συγγραφέας διαφοροποιεῖται ἀρκετὰ ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Deissmann.

Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Markus Ohler («Das ganze Haus: antike Alltagsreligiosität und die Apostelgeschichte»). Θέμα τῆς εἶναι οἱ ἀναφορὲς στὶς κατ' οἶκον ἐκκλησίες ποὺ διασώζονται στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ἡ θέση αὐτῶν τῶν οἰκῶν-ἐκκλησιῶν μέσα στὴ γενικότερη ἱστορικὴ συνάφεια τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς θρησκευτικότητας. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν οἱ κατ' οἶκον ἐκκλησίες βίωναν τὴν πίστη τους στὸν Κύριο Χριστὸ στὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ σὲ ἓνα πρακτικὸ ἐπίπεδο.

Τὸ ἐρώτημα ἐὰν ὁ περὶ Χριστοῦ λόγος τοῦ Παύλου παρουσιάζει μία ἐξέλιξη μέσα στὶς παύλειες ἐπιστολὲς ἀπασχολεῖ τὸν Michael Theobald στὴ μελέτη ποὺ ἀκολουθεῖ («'Geboren aus dem Samen Davids...' (Röm 1,3): Wandlungen im paulinischen Christus-Bild?»). Ὁ συγγραφέας ἐντοπίζει μία τέτοια ἐξέλιξη στὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ καὶ ὑποστηρίζει ὅτι σημαντικὸς παράγοντας αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης εἶναι ἡ προσπάθεια ἐξισορρόπησης μεταξὺ τῶν ἱεροσολυμικῶν ἀπαρχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀνοιγματος πρὸς τὰ ἔθνη. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐξαιτίας τῆς σύνδεσός τῆς μὲ τὴν πρόθεση τοῦ ἀποστόλου νὰ ταξιδέψει στὴν Ἰσπανία γιὰ νὰ κηρύξει τὸ εὐαγγέλιο.

Στή συνέχεια ὁ Christopher M. Hays συζητᾷ τὸ κήρυγμα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ τις συνέπειες ποὺ αὐτὸ εἶχε σὲ χριστιανικὲς κοινότητες κατὰ τὸ 2ο καὶ 3ο αἰ. μ.Χ. («Resumptions of radicalism: Christian wealth ethics in the second and third centuries»). Ὡς τέτοια παραδείγματα ὁ Hays συζητᾷ μαρτυρίες τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, τοῦ Κυπριανοῦ Καρθαγένης, τῶν κοινοτήτων ποὺ συνδέονται μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ, τὸ γνωστικὸ κείμενο Μαρτυρία περὶ τῆς Ἀληθείας καὶ τὶς ἀπόκρυφες *Πράξεις Πέτρου καὶ τῶν δώδεκα ἀποστόλων*.

Στὴν τελευταία μελέτη ἡ Gertraud Harb προτείνει μία νέα ἐρμηνεία τῆς λέξης «ἀετοί» στὸ Λκ 17, 37 («The meaning of Q 17,37: problems, opinions and perspectives»). Λαμβάνοντας ὑπόψη τὶς μαρτυρίες ἀπὸ τὸ ἑλληνορωμαϊκὸ περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη (στὴν ἐβραϊκὴ καὶ ἑλληνικὴ ἐκδοχὴ τῆς) καθὼς καὶ τὴ συνάφεια τοῦ χωρίου ἢ συγγραφέας καταλήγει ὅτι ἡ λέξη ἔχει τὴ σημασία τῶν «ὀρνέων».

Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft (τόμος 123, τεῦχος 2/2011)

Πέντε ἐκτενέστερες μελέτες καὶ τρεῖς συντομότερες φιλοξενοῦνται στὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ. Στὴν πρώτη μελέτη ὁ Rainer Albertz («Das Buch Numeri jenseits der Quellentheorie. Eine Redaktionsgeschichte von Num 20–24 (Teil I)») ἐξετάζει τὴν ἱστορία σύνταξης τῶν κεφαλαίων 20-24 τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι σὲ αὐτὰ τὰ κεφάλαια μποροῦν νὰ ἐντοπισθοῦν τρία στρώματα σύνταξης: (α) ἓνα στρώμα ποὺ προηγεῖται τοῦ Ἱερατικοῦ Κώδικα, ἓνα ἱερατικὸ στρώμα καί, τέλος, ἓνα στρώμα ποὺ εἶναι μεταγενέστερο τοῦ Ἱερατικοῦ Κώδικα. Παρατηρεῖ ἐπίσης ὅτι αὐτὸ τὸ τελευταῖο στρώμα, τὸ ὁποῖο περιέχει τὶς ἱστορίες τῶν Ἐδωμιτῶν, ἀπαιτεῖ μία νέα ἐξέταση καὶ ἐξήγηση.

Ὁ Hermann-Josef Stipp στὴ συνέχεια («Die Verfasserschaft der Trostschrift Jer 30–31») ἐξετάζει τὸ θέμα τοῦ συγγραφέα τοῦ λεγόμενου «βιβλίου τῆς παραμυθίας» (Ἱερ 30, 4-31, 26). Ὁ συγγραφέας συζητᾷ κριτικὰ τὴ θεωρία τοῦ Konrad Schmid, ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε ὅτι αὐτὸ τὸ κείμενο δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Ἱερεμία. Ὁ Stipp ὑποστηρίζει ἀντίθετα ὅτι στὸ κείμενο ὑπάρχει ἓνας πυρήνας, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὸν προφήτη. Ἐπίσης προτείνει τὴ διάκριση μεταξὺ διαφοροτικῶν αἰτιῶν ποὺ ὀδήγησαν σὲ διακειμενικὲς ἀναφορὲς: τὸν κοινὸ συγγραφέα, τὶς ἐσκεμμένες ἀναφορὲς καὶ τέλος τὶς συμπτώσεις.

Ἡ σύνδεση τοῦ Ἡλία μὲ τὴν ἔλευση τοῦ Μεσσία, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ στὸν Μαλαχία, εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Elie Assis, ποὺ ἀκολουθεῖ («Moses, Elijah and the Messianic Hope. A New Reading of Malachi 3, 22–24»). Ὁ συγγραφέας συνδέει αὐτὴν τὴν προσδοκία μὲ τὶς ἱστορικὲς συνθήκες τῆς ἐποχῆς ποὺ αὐτὴ ἐμφανίζεται. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή ἀπὸ τὴν Αἰχμαλωσία ἀναζωπυρῶθηκαν οἱ μεσσιανικὲς ἐλπίδες τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Αὐτὲς τὶς διαδέχθηκε ἡ ἀπογοήτευση ἐξαιτίας τῆς μὴ πραγμάτωσης αὐτῶν τῶν ἐλπίδων. Ἔτσι οἱ ἐλπίδες τοῦ λαοῦ βρῆκαν τότε τὴν ἐκφρασὴ τους στὴν προσδοκία ἑνὸς προφητικοῦ μεσσία. Αὐτὲς τὶς προσδοκίες ἐκφράζει ὁ Μαλαχίας μέσα στὸ βιβλίο του.

Ὁ Christoph Levin στὴ συνέχεια («Das »Vierprophetenbuch«. Ein exegetischer Nachruf») συζητᾷ τὴν ὑπόθεσιν ὑπαρξῆς μιᾶς συλλογῆς τεσσάρων προφητικῶν βιβλίων (ᾠση, Ἄμωσ, Μιχαΐα καὶ Σοφονία) ὡς προδρομοῦ τοῦ Δωδεκαπρόφητου. Ὁ συγγραφέας υἰοθετεῖ αὐτὴν τὴν ἐκδοχὴν, ἀσκεῖ ὁμως κριτικὴν στὴ θέση ὅτι τὸ σύστημα χρονολόγησιν στὶς ἐπιγραφὰς αὐτῶν τῶν βιβλίων ἔχει ὡς σημεῖο ἀναφορᾶς τὸ βιβλίον τοῦ Ἡσαΐα καὶ θεωρεῖ ὅτι ἡ βασικὴ προτεραιότητά τους εἶναι θεολογικὴ, ἀφοῦ σὲ αὐτὰς τὶς ἐπιγραφὰς τὰ προφητικὰ βιβλία χαρακτηρίζονται πρῶτιστα ὡς λόγος τοῦ Γιαχβέ.

Ἄκολουθεῖ τὸ ἄρθρον τοῦ Markus Saur («Sapientia discursiva. Die alttestamentliche Weisheitsliteratur als theologischer Diskurs»). Σὲ αὐτὸ ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἡ παλαιοδιαθηκικὴ σοφιολογικὴ γραμματεία ἀντικατοπτρίζει τὴ συζήτηση στὸν ἀρχαῖο Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα γιὰ τὴ Σοφία. Χρησιμοποιεῖ ὡς παράδειγμα τὸ μοτίβο τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τὴν ἰδέαν τῆς προσωποποιημένης Σοφίας καὶ τὴν σχέση πρᾶξης καὶ συνέπειας, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται συχνὰ στὰ σοφιολογικὰ κείμενα. Ἀπὸ τὴν ἐξέτασή τους προκύπτει μία λογοτεχνικὴ καὶ θεολογικὴ πολυμορφία, ἡ ὁποία διαφωτίζει τὴ συζήτηση περὶ Σοφίας στὸν ἀρχαῖο Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα.

Ἡ C. L. Crouch ἐρμηνεύει στὴ συνέχεια (πικρὴ as Interpolative Gloss. A Solution to Gen 4,7») τὴ λέξιν πικρὴ ὡς ἐρμηνευτικὴ γλῶσσα στὸ Γεν 4, 7. Ἡ ἀπομάκρυνσή της ἀπὸ τὸ κείμενον διευκολύνει τὴ συντακτικὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου καὶ ὁδηγεῖ στὸ ἐρμηνευτικὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ κείμενον ὑπονοεῖ πὼς δίνεται στὸν Κάιν ἡ δυνατότητα νὰ ἀναστρέψῃ τὴν κατάστασιν ποὺ δημιουργήθηκε μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Εὐᾶς νὰ γενεῖ τὸν καρπὸ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Ὁ Matthijs J. de Jong στὴ συνέχεια («A note on the meaning of צַדִּיק in Isaiah 42,6 and 45,13a») ὑποστηρίζει ὅτι ἡ λέξις צַדִּיק στα Γεν 42, 6 καὶ 45, 13 πρέπει νὰ μεταφραστεῖ ὡς ἐπίρρημα καὶ ἀποδίδεται κατὰ συνέπειαν ὡς «νόμιμα», «μετὰ τὸν ὀρθὸν τρόπο».

Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Aron Pinker ἀποδίδει τὴ δύσκολη γραφὴ στὸ Ἐκκλ 5, 9β σὲ ἀντιγραφικὸ λάθος ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν παρανόησιν τῶν γραμμάτων כ/כ («On Cattle and Cowboys in Kohelet 5,9b»).

Zeitschrift für antikes Christentum (τόμος 14, τεῦχος 3/2011)

Ἡ σημασία τῆς λέξεως «ΛΟΓΟC» στὸν πρόλογον τοῦ γνωστικοῦ εὐαγγελίου τοῦ Ἰούδα ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς πρώτης μελέτης τοῦ τρέχοντος τεύχους («Zur Bedeutung von ΛΟΓΟC im Prolog des Judasevangeliums»). Ὁ συγγραφέας της, Hans Förster, παραθέτει τὴ γενικότερη συζήτηση τοῦ ζητήματος στὴν ἔρευνα καὶ προτείνει μία νέα ἐρμηνεία ἡ ὁποία λαμβάνει ὑπόψη τῆς σημασίας τῆς λέξεως καὶ σὲ ἄλλα κοπτικὰ κείμενα.

Ὁ William Adler, στὴ συνέχεια («The Chronographiae of Julius Africanus and its Jewish Antecedents»), συζητᾷ τὸν τρόπο μετὰ τὸν ὁποῖον ὁ Julius Africanus

χρησιμοποιεί διάφορες παλαιότερες Ιουδαϊκές πηγές και παραδόσεις και εξετάζει τις διαφορετικές πηγές προέλευσής τους: προφορική παράδοση, παραδόσεις της Παλαιστίνης, βιβλική έρμηνεία, ιστοριογραφία, απόκρυφη γραμματεία (κυρίως τὸ βιβλίο τῶν Ἰωβηλαίων καὶ ὁ αἰθιοπικὸς Ἑνώχ), ἀπολογητικὴ γραμματεία καὶ ἀποκαλυπτικὲς παραδόσεις. Ὁ Julius Africanus προσλαμβάνει αὐτὸ τὸ ὕλικό, τὸ ἐντάσσει στὸ χρονολογικὸ τοῦ ἔργου καὶ δημιουργεῖ κάτι ἐντελῶς νέο.

Τὸ ιστοριογραφικὸ ἔργο τοῦ Julius Africanus ἀποτελεῖ τὸ θέμα καὶ τῆς ἐπόμενης μελέτης. Ὁ Umberto Roberto («From Hellenistic to Christian Universal History. Julius Africanus and the Attidographers on the Origins of Athens») συζητᾷ τὸν τρόπο πὸ ὁ χριστιανὸς συγγραφέας συνδυάζει τὴν προηγουμένη ἑλληνιστικὴ παράδοση μὲ τὴ χριστιανικὴ ἰδέα τῆς ἐνότητας τῆς ἀνθρωπότητας στὸ ἔργο τοῦ *Chronographiae*. Αὐτὸ καθίσταται ἰδιαίτερα σαφὲς στὸ συνδυασμὸ τῶν γεγονότων τῆς Ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν μὲ τὸν Κατακλυσμὸ στὴν ἐποχὴ τοῦ Ὠγύγου στὴν Ἀττικὴ, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ σύγχρονα μεταξύ τους. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Africanus ἀμφισβητεῖ ὁποιαδήποτε ἀξίωση τῶν Ἀθηναίων γιὰ αὐτοχθονία, κάτι πὸ ἀποτελεῖ ἕνα σημαντικό βῆμα στὴ μετάβαση ἀπὸ τὴν κλασσικὴ-ἑλληνιστικὴ στὴ χριστιανικὴ παγκόσμια ἱστορία.

Οἱ *Chronographiae* τοῦ Julius Africanus ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενο συζήτησης καὶ τῆς μελέτης τοῦ Martin Wallraff πὸ ἀκολουθεῖ («The Beginnings of Christian Universal History. From Tatian to Julius Africanus»). Ὁ συγγραφέας συγκρίνει αὐτὸ τὸ χριστιανικὸ ιστοριογραφικὸ ἔργο μὲ ἀνάλογα χριστιανικὰ κείμενα τοῦ 2ου καὶ τῶν ἀπαρχῶν τοῦ 3ου αἰ. (τοῦ Τατιανοῦ, τοῦ Θεοφίλου Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως). Καταλήγει στὰ ἑξῆς συμπεράσματα: α) μολονότι ὑπάρχει ἕνα ἔντονο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἀκριβῆ χρονολογικὸ ὑπολογισμό, ἀπουσιάζει ἡ ἔσχατολογία ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ ιστοριογραφικὰ κείμενα καὶ β) ὑπάρχει μία ἔντονη σχέση μεταξύ ἀπολογητικῆς καὶ χριστιανικῆς ιστοριογραφίας. Αὐτὴ ἡ σχέση εἶναι ἰδιαίτερα ἔντονη στὰ ἀρχαιότερα κείμενα (τοῦ Τατιανοῦ καὶ τοῦ Θεοφίλου), ἐνῶ ὑποχωρεῖ ἀργότερα. Οἱ ρίζες αὐτῆς τῆς ἀπομάκρυνσης ἀπὸ τὴν ἀπολογητικὴ παράδοση μποροῦν νὰ ἐντοπισθοῦν ὡς ἕνα βαθμὸ στὸν Κλήμεντα καὶ στὸν Julianus Africanus.

Ὁ Danny Praet συζητᾷ στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τεύχους τὸ *Μαρτύριο Σερνίου* (BHL 7595-6), ἐνὸς ἀγιογραφικοῦ κειμένου τῆς Ὑστερης Ἀρχαιότητας («*Susanna, the Fathers and the Passio Sereni* (BHL 7595-6): Sexual Morals, Intertextuality and Early Christian Self-Definition»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι πρόκειται γιὰ ἕνα λογοτεχνικὸ κείμενο χωρὶς ἱστορικὴ βάση καὶ ὅτι παρουσιάζει ἐκπληκτικὲς ὁμοιότητες μὲ τὴν παλαιοδιαθηκικὴ ἀφήγηση τῆς Σωσάννας. Ὁ χριστιανὸς συγγραφέας τοῦ *Μαρτυρίου* προσέλαβε αὐτὴν τὴν ἱστορία ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Δανιὴλ καὶ τὴν μετέτρεψε σὲ μία ἀντιπαράθεση μεταξύ ἐθνικῶν καὶ χριστιανῶν. Ὁ συγγραφέας συγκρίνει αὐτὴν τὴν ἱστορία μὲ τὴν πατερικὴ πρόσληψη τοῦ μαρτυρίου καὶ μὲ τὸ ρωμαϊκὸ ἰδεῶδες τῆς *pudicitia*. Καταλήγει ὅτι τὸ *Μαρτύριο Σερνίου* (περ. 400 μ.Χ.) συντάχθηκε μὲ σκοπὸ νὰ προάγει ἕναν ἀσκητικὸ Χριστιανισμό ὡς τὴ μοναδικὴ κληρονομιά μιᾶς Ιουδαϊκῆς καὶ ρωμαϊκῆς παράδοσης.

Protokolle zur Bibel (τόμος 20, τεύχος 1/2011)

Τὸ τρέχον τεύχος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἀφιερωμένο σὲ ἐρμηνευτικά καὶ θεολογικά ζητήματα τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς. Στὴν πρώτη μελέτη οἱ Andrea Beyer καὶ Delia Klingler («Ps 95 und die Ruhe in Hebr 3-4») ἐξετάζουν τὸ κείμενο τοῦ Ψα 95 (στὴ μετάφραση τῶν Ο΄ Ψα 94), ὅπως αὐτὸ παρατίθεται στὴν περικοπὴ Ἑβρ 3, 7-4, 7. Οἱ συγγραφεῖς ἀρχικά συγκρίνουν τὸ ἑβραϊκὸ κείμενο μὲ τὸ κείμενο τῶν Ο΄ καὶ ἐντοπίζουν τὶς μεταθέσεις τοῦ θεολογικοῦ μηνύματος ποὺ παρατηροῦνται στὴν ἑλληνικὴ μετάφραση. Στὴ συνέχεια ἐξετάζουν τὸν τρόπο ποὺ χρησιμοποιεῖται ὁ Ψαλμὸς στὴ σχετικὴ περικοπὴ τῆς πρὸς Ἑβραίους καὶ καταλήγουν στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ συγγραφέας τῆς ἐπιστολῆς υἰοθετεῖ καὶ συνεχίζει τὴν θεολογικὴ παράδοση τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῶν Ο΄ καὶ τοποθετεῖ τὴν ἔννοια τοῦ «ὕπολοιπου» σὲ μία ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ.

Ὁ Frank Ueberschaer στὴ συνέχεια («Mit gutem Glauben und vorbildlicher Weisheit. Zwei Ahnentafeln im Vergleich (Sir 44f. und Hebr 11)») ἐξετάζει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο παρουσιάζονται σημαντικὲς μορφὲς τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ στὰ κεφάλαια 44-50 τῆς Σοφίας Σειράχ καὶ στὸ 11ο κεφάλαιο τῆς πρὸς Ἑβραίους. Ὁ συγγραφέας καταλήγει ὅτι ὁ διαφορετικὸς τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο τὰ δύο βιβλία παρουσιάζουν αὐτὲς τὶς παλαιοδιαθηκικὲς μορφὲς, ὀφείλεται στὰ διαφορετικὰ ἀκροατήρια τῶν δύο βιβλίων καὶ στὸ διαφορετικὸ σκοπὸ ποὺ ἐξυπηρετοῦν· ὁ Ben Sira ἀπευθύνεται σὲ μία νεότερη γενιά, τὴν ὁποία ἐλπίζει ὅτι θὰ καθοδηγήσει, ἐνῶ ὁ συγγραφέας τῆς πρὸς Ἑβραίους σκοπὸ ἔχει νὰ ἐνδυναμώσει τοὺς ἀναγνώστες του στὴν πίστη καὶ νὰ τοὺς παροτρύνει σὲ ἀντίσταση, ὅταν αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη ὁ Michael Ernst («Eucharistie im Hebräerbrief?») ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἐρώτημα ποῖες ἀναφορὲς στὴν Εὐχαριστία ὑπάρχουν στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή. Καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ συγγραφέας τῆς ἐπιστολῆς συνδέει τὸ Μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἴδια τὴν σωτηρία, τὴν ὁποία ὁμῶς θεωρεῖ μέσα ἀπὸ μία ἐκκλησιολογικὴ προοπτικὴ.

Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τεύχους ὁ Christian-Jürgen Gruber συγκρίνει τὴν περικοπὴ Ἑβ 13, 20-21 μὲ διάφορους παπύρους καὶ καταλήγει σὲ ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα ὅσον ἀφορᾷ τὸν τύπο τοῦ κειμένου καὶ στὴ σημασία ποὺ ἔχει μέσα στὴν ἐπιστολή.

Biblische Notizen (τόμος 149 /2011)

Στὸ παρὸν τεύχος φιλοξενοῦνται ὀκτὼ μελέτες σχετικὲς μὲ θεολογικά καὶ ἐρμηνευτικά ζητήματα ἐπιμέρους βιβλίων καὶ περικοπῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Ἡ ἀφήγηση τῆς δημιουργίας στὴν περικοπὴ Γέν 1, 1-2, 3 ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς πρώτης μελέτης («Die Länge der Schöpfungstage. Eine exegetische und rezeptionsgeschichtliche Untersuchung von מִן ("Tag") in Gen 1,1-2,3»). Ὁ συγγραφέας τῆς, Walter Hilbrands, συζητᾷ τὴν ἐρμηνεία ποὺ ἔχει δοθεῖ στὶς ἡμέρες τῆς δημιουργίας ὡς μεγάλες περιόδους στὴν παγκόσμια ἱστορία. Θεωρεῖ ὅτι μιὰ τέτοια ἐρμηνεία ἀντικατοπτρίζει τὴ σύγχρονη προσπάθεια ἐναρμόνισης τῆς βι-

βλικῆς ἀφήγησης μὲ τὴ σύγχρονη γεωλογικὴ χρονολόγηση, ὑποστηρίζει ὅμως ὅτι τὸ κείμενο στὸ Γεν 1 φαίνεται νὰ προϋποθέτει κανονικὲς ἡμερολογιακὲς μέρες.

Ὁ Rainer Albertz, στὴ συνέχεια («Ex 33,7-11, ein Schlüsseltext für die Rekonstruktion der Redaktionsgeschichte des Pentateuch»), συζητᾷ τὴν ἱστορία σύνταξης τῆς περικοπῆς Ἐξ 33, 7-11. Ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὴ ἡ περικοπὴ μαζί μὲ ἐκεῖνες τῶν Ἀρ 11, 12 καὶ Δευτ 31, 14-15 καὶ 23 θὰ πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν σὲ ἓνα μεταγενέστερο δευτερονομιστικὸ στρώμα ἐπεξεργασίας, τὸ ὁποῖο προϋποθέτει τὰ προηγούμενα στρώματα ἐπεξεργασίας, ἀλλὰ προηγεῖται τοῦ πρώτου ἱερατικοῦ στρώματος τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν. Ἔτσι τὸ συγκεκριμένο κείμενο ἐπιβεβαιώνει τὴν θεωρία τοῦ T. Römer ὅτι τὸ βιβλίον τῶν Ἀριθμῶν λειτουργεῖ ὡς ἡ γέφυρα μεταξὺ τῶν βιβλίων Γέν-Λευιτ, πού ἔχουν δεχθεῖ ἱερατικὴ ἐπεξεργασία καὶ τοῦ Δευτ πού ἔχει δεχθεῖ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ Δευτερονομιστῆ.

Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τῆς Tona Forti μὲ θέμα τὴν παρουσία τῆς Σοφίας στὴν ἀφήγηση γιὰ τὸν Κῆπο τῆς Ἐδὲμ καὶ στὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν («The Polarity of Wisdom and Fear of God in the Eden Narrative and in the Book of Proverbs»). Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἡ Σοφία τοποθετεῖται σὲ μίᾳ ἰδιαίτερη θέση μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ δημιουργοῦ Θεοῦ. Ἡ συγγραφέας συζητᾷ τὸ μοτίβο τῆς βρώσης ἀπὸ τὸ δένδρο τῆς γνώσης στὸν Κῆπο τῆς Ἐδὲμ μέσα ἀπὸ τὴ σοφιολογικὴ προοπτικὴ τῶν Παροιμιῶν καὶ προσθέτει ἓνα ἐπιπλέον στρώμα παραστάσεων, τὸ ὁποῖο συμβάλλει στὴν ἀξιολόγηση τῆς σχέσης μεταξὺ τῶν ἀξιών τῆς πίστεως καὶ τῆς νόησης.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη ὁ Hans-Georg von Mutius μελετᾷ τὴν προσθήκη τριῶν μὴ μασωρικῶν γραφῶν στὸ Midrasch ha-Gadol στὰ χωρία Ἰώβ 38, 35, Παρ 29, 12 καὶ Ἐκκλ 3, 14 («Drei nichtmasoretische Textzitate aus dem Midrasch ha-Gadol zu den Büchern Ijob (38,35), Sprüche (29,12) und Kohelet (3,14)»).

Μία νέα ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου τοῦ δύσκολου χωρίου Ἐκκλ 10, 15 προτείνει ὁ Aron Pinker στὴν ἐπόμενη μελέτη («A Reconstruction of Qohelet 10,15»).

Ἐχοντας ὡς ἀφετηρία τὶς θέσεις τοῦ Mikhail Bakhtin γιὰ τὴ διαλογικὴ ἀλήθεια ἡ Carmel Murtagh προσεγγίζει ἐρμηνευτικὰ τὰ κεφάλαια 1 καὶ 2 τῆς Α΄ Κορ. («The Word in a Dialogically Agitated and Tension Filled World. A Bakhtinian Reading of 1 Corinthians 1 and 2»). Ὁ ἐπαναπροσδιορισμὸς τῶν εἰκόνων πού περιέχονται σὲ αὐτὰ τὰ κεφάλαια φανερώνει ἓνα Θεὸ τοῦ ὁποίου ἡ σοφία ἀποκαλύπτεται μέσα ἀπὸ τὸ παράδοξο τοῦ σταυροῦ. Εἶναι ἓνας Θεός, ὁ ὁποῖος εἶναι γνωστὸς μὲ τρόπους οἱ ὁποῖοι δὲν βγάζουν νόημα κατ' ἀνάγκη μὲ βάση τοὺς συνηθισμένους ὅρους κι ὁποῖος ὅμως ἀποκαλύπτεται ἐπίσης μέσα ἀπὸ τὶς καθημερινὲς θρησκευτικὲς, πολιτισμικὲς, πολιτικὲς, οικονομικὲς καὶ διαπροσωπικὲς ἐντάσεις.

Τὴ σημασία πού μπορεῖ νὰ ἔχουν τὰ ἀρχαῖα νομίσματα στὴν ἐρμηνεία τῆς Καινῆς Διαθήκης συζητᾷ ὁ Peter-Ben Smit στὴν ἐπόμενη μελέτη («A Numismatic Note on Phil 2:9-11»). Ὡς παράδειγμα ὁ συγγραφέας χρησιμοποιεῖ τὴν περίπτωση ἑνὸς νομίσματος πού κόπηκε στοὺς Φιλίππους γιὰ νὰ προσεγγίσει ἐρμηνευτικὰ τὴν ἰδέα τοῦ δοξασμοῦ τοῦ Ἰησοῦ στὸ Φιλ 2, 9-11.

Ἡ τελευταία μελέτη τοῦ τεύχους εἶναι τὸ πρῶτο μέρος μιᾶς μελέτης ἡ ὁποία ἔχει ὡς θέμα τὴν ἔκφραση τῆς παλαιοδιαθηκικῆς πίστεως κατὰ τὰ ἑλληνιστικὰ χρόνια («Politik, Bildung und Religion. Der alttestamentliche Glaube im hellenistischen Ambiente Teil 2»). Ὁ συγγραφέας τῆς, Friedrich V. Reiterer, συζητᾷ τὴ νέα ταυτότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία διαμορφώνεται σὲ αὐτὴν τὴν περίοδο καὶ συναντᾶται μὲ διάφορες θρησκευτικὲς πραγματικότητες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μὲ τὸν Ἰουδαϊσμό.

Theologische Zeitschrift (τόμος 66, τεῦχος 4/2010)

Ὅλες οἱ μελέτες τοῦ τρέχοντος τεύχους παρουσιάζουν πτυχὲς τῆς θεολογικῆς σκέψης τοῦ γνωστοῦ Γερμανοῦ θεολόγου Karl Barth. Τὸ ζήτημα τῆς καλῆς θεολογίας ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς πρώτης μελέτης («Gute Theologie und die Kirche der Freiheit»). Προκειμένου νὰ ἀπαντήσει τὸ σημαντικό αὐτὸ ἐρώτημα ὁ Wolfgang Huber χρησιμοποιεῖ τὸ ἀφηγηματικὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Karl Barth. Τέσσερις εἶναι οἱ βασικοὶ ἄξονες γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους κινεῖται ἡ παρουσίαση τοῦ Huber: ἡ προσωπικότητα τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ θεολόγου, ἡ σχέση μεταξὺ Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ἡ εὐθύνη τοῦ θεολογικοῦ λόγου καὶ τὸ ἰδεώδες τῆς σοφίας.

Ὁ Bruce L. McCormack, στὴ συνέχεια, συζητᾷ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο κατανοεῖ ὁ Karl Barth τὸν ὄρο «ἐκκλησιαστικὴ δογματικὴ» («Is there a future for «Church Dogmatics»?»). Πρόκειται γιὰ τὴν κριτικὴ συζήτηση τοῦ κηρύγματος τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ γιὰ μία προσπάθεια ἐλέγχου τῆς ἐπάρκειάς του ὑπὸ τὸ φῶς μιᾶς νέας ἀνάγνωσης τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Στόχος αὐτῆς τῆς διεργασίας εἶναι ἡ παρουσίαση τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἕναν τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν κατάσταση τῆς Ἐκκλησίας σήμερα. Ἔτσι ὁ συγγραφέας ὀρίζει τὸ ἔργο τῆς θεολογίας τριπλά: α) ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενο τῆς θεολογίας, β) ὡς πρὸς τὴν πηγὴ καὶ τὸν κανόνα τῆς θεολογίας καὶ γ) ὡς πρὸς τὴν ἴδια τὴν ἀνάπτυξή τῆς. Ὁ συγγραφέας καταλήγει ἐκφράζοντας τὴν ἐλπίδα ἡ θεολογία νὰ συνεχίσει καὶ σήμερα νὰ ὑπηρετεῖ τὶς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ μὴν περιοριστεῖ σὲ μία ἀκαδημαϊκὴ ἐνασχόληση.

Ἄκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Georg Pfliegerer σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς σχέσης τῆς θεολογικῆς ἀλήθειας μὲ τὴν ἱστορία, τὸ ὁποῖο ἀπασχολεῖ τὴ γερμανόφωνη θεολογία ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Διαφωτισμοῦ κι ἐξῆς («Theologie als normative Kulturwissenschaft? Überlegungen im Lichte Barthscher Verdikte»). Στὸ πρῶτο μέρος τῆς μελέτης ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη αὐτῆς τῆς σχέσης κατὰ τὰ νεότερα χρόνια καὶ παρατηρεῖ ὅτι αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ θέμα τόσο τῆς φιλελεύθερης θεολογίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Schleiermacher ἀλλὰ καὶ κριτικῆς πρὸς αὐτὴν θεολογίας τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Karl Barth. Ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 1970 στὶς γερμανόφωνες θεολογικὲς σχολὲς ἐμφανίζεται μία νέα φιλελεύθερη θεολογία ἡ ὁποία στὸν ἀκαδημαϊκὸ κῶρο βρῆκε τὴν ἀντίδραση τῆς θεολογίας ποὺ προσέκυψε ἀπὸ ἐκείνη τοῦ Barth. Στὸ δεύτερο μέρος τῆς μελέτης τοῦ ὁ Pfliegerer προτείνει

τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους θὰ μπορούσαν οἱ δύο πλευρὲς νὰ διδαχθοῦν ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Ὁ Konrad Schmid στὴν ἐπόμενη μελέτη («Karl Barths Schriftauslegung und die Bibelwissenschaft») συζητᾷ τὸν τρόπο πὸς κατανόηση καὶ ἐφαρμοσὴ ὁ Karl Barth τὴν ἐξήγηση τῶν βιβλικῶν κειμένων. Τὰ διάφορα σχεδιάσματα τοῦ προλόγου στοῦ Ὑπόμνημά του στὴν Πρὸς Ῥωμαίους ἀποκαλύπτουν τὶς σκέψεις καὶ τὸν προβληματισμὸ του γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς λεγόμενης «εἰσήγησης» (ὄρος πὸς χαρακτηρίζει τὴν τάση ἀνάγνωσης καὶ ἐρμηνείας τῶν βιβλικῶν κειμένων μὲ βάση τὶς προσωπικὲς προϋποθέσεις καὶ προ-λήψεις τοῦ ἐρμηνευτῆ), κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο κατηγορήθηκε κι ὁ ἴδιος ὁ Barth. Ὁ ἴδιος ἐπιμένει στὰ προλογικὰ του σχεδιάσματα ὅτι ἡ ἱστορικριτικὴ καὶ ἡ θεολογικὴ ἐρμηνεία δὲν πρέπει κατ' ἀνάγκη νὰ εἶναι κάτι τὸ διαφορετικὸ. Ὁ τρόπος ὅμως πὸς αὐτὲς συνδέονται μεταξύ τους ἀποτελεῖ ἔργο τῆς βιβλικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία πάντοτε πρέπει νὰ ἀντισταθεῖ τὸν πειρασμὸ τοῦ δοκτισμοῦ.

Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τεύχους ἡ Marianne Jehle-Wildberger παρουσιάζει τὴν ἱστορία τῆς φιλίας μεταξύ τῶν δύο θεολόγων Karl Barth καὶ Adolf Keller («Karl Barth und Adolf Keller. Geschichte einer Freundschaft»). Ὁ Keller ἦταν ὁ πρῶτος πὸς υἰοθέτησε τὴ θεολογία τοῦ Barth καὶ τὴν πρόβαλε στὸν ἀγγλόφωνο χῶρο μὲ τὸν τίτλο «theology of crisis». Μολονότι οἱ δύο φίλοι διέφεραν στὶς ἀπόψεις τοὺς σχετικὰ μὲ τὴν οἰκουμενικὴ θεολογία, συμφωνοῦσαν ἀπόλυτα στὴν ἀντίσταση κατὰ τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καὶ στὴν στήριξη πὸς πρόσφεραν στὴν Ὁμολογοῦσα Ἐκκλησία τῆς Γερμανίας τοῦ Γ' Ράιχ.

Neue Zeitschrift für systematische Theologie (τόμος 53, τεῦχος 2/2011)

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τεύχους ἡ Sibylle Rolf ἀποπειρᾶται - ἔχοντας ὡς ἀφετηρία τὸν τρόπο πὸς κατανοεῖ ὁ Λούθηρος τὴν ἀντίδοση τῶν ἰδιωμάτων στοῦ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ - νὰ σκιαγραφήσει μία ἀνθρωπολογία καὶ ὄντολογία, ἡ ὁποία νὰ ἐπιλύει τὸ πρόβλημα σχέσης σώματος καὶ νοῦς καὶ νὰ ἀποφεύγει τὸ δυαλισμὸ σῶμα-νοῦς καὶ τὴ φυσικοκρατικὴ προσέγγιση πὸς προτείνεται στοῦ χῶρο τῆς Νευροεπιστήμης («Die Kommunikativität des Menschlichen. Überlegungen zum Verhältnis von Leib und Seele im Anschluss an Martin Luther»).

Ὁ Wolfgang Achtner στὴ συνέχεια συζητᾷ τὸ πρόβλημα τῆς ἐλεύθερης βούλησης, ὅπως αὐτὸ ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὶς νευροεπιστήμες καὶ τὴ θεολογία («Willensfreiheit und Person in neurowissenschaftlicher und theologischer Perspektive»). Στὴν ἱστορία τῆς θεολογίας ἐντοπιζονται τέσσερις τύποι ἐλεύθερης βούλησης: *liberum arbitrium*, νομιναλισμὸς, μυστικισμὸς καὶ δικαίωση. Στὴ συνέχεια ὁ συγγραφέας συζητᾷ δύο κατὰ βάση ἀντίθετες μεταξύ τους ἐρμηνεῖες τῶν ἰδίων ἐμπειρικῶν δεδομένων πὸς εὐνοοῦν τὴν ἐλεύθερη καὶ τὴ μὴ ἐλεύθερη βούληση ἀντίστοιχα. Τέλος, προτείνει μία νέα θεώρηση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία στηρίζεται στὴ συστημικὴ θεωρία κι ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ λειτουργήσει ὡς ἡ γέφυρα μεταξύ τῶν ἀντιλήψεων γιὰ τὴν ἐλεύθερη βούληση στὴ θεολογία καὶ στὶς νευροεπιστήμες.

Ἐκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Lukas Ohly («Die Wiederkehr des Homunkulus. Thomas Metzingers materialistische Dekonstruktion des Selbstbewusstseins»). Ὁ συγγραφέας συζητᾷ κριτικά τὴν τοποθέτηση τῶν ὕλιστῶν ἀπέναντι στὴν ὑποκειμενικότητα καὶ εἰδικότερα ἐκείνη τοῦ Thomas Metzinger. Τὸ πρῶτο ποὺ παρατηρεῖ εἶναι ὅτι παραμένει ἀσαφὲς σὲ αὐτὴν τὴν τοποθέτηση τί σημαίνει ὁ ὄρος «homunculus» καὶ τὸ «ψευδὲς ἐγώ». Τὸ δεῦτερο εἶναι ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Metzinger ἀφήνει κῶρο γιὰ μία ὄντολογικὴ ἀποκατάσταση τοῦ ἐγώ.

Στὴ συνέχεια ἡ Kjetil Hafstad ξεκινᾷ μὲ τὴ θέση τοῦ Λουθήρου ὅτι μόνο ἡ δικαίωση ἐκ πίστεως μπορεῖ νὰ ὀρίσει τὸ ἀνθρώπινο ὄν καὶ ἀποπειρᾶται νὰ διατυπώσει ἕναν ὀρισμὸ λαμβάνοντας ὑπόψη τὶς σύγχρονες συνθηκὲς ζωῆς («Homosexuelle Partner im kirchlichen Dienst. Ein Entwurf zur theologischen Begründung»). Ἡ συγγραφέας συζητᾷ ἀρκετὲς θέσεις ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ κῶρο τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ κυρίως τοῦ κοινωνικοῦ φύλου καὶ τῆς ταυτότητας κι ἐξετάζει τὶς πιθανὲς συνέπειες ποὺ αὐτὲς μποροῦν νὰ ἔχουν στὸν τρόπο ποὺ ἡ εὐαγγελικὴ θεολογία κατανοεῖ τὶς ὁμοφυλοφιλικὲς συμβιώσεις.

Ἡ ἀντιμετώπιση τῆς ἀγάπης τοῦ ἑαυτοῦ, ὅπως ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὴν προτεσταντικὴ θεολογία εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τῆς Anne Käfer, ποὺ ἀκολουθεῖ («Von Abgötterei und Selbsthingabe. Theologische Überlegungen zur Selbstliebe»). Σύμφωνα μὲ τὴ χριστολογία τοῦ Λουθήρου ἡ ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πλησίον ἔχει τὴ βάση τῆς στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτεται στὴ θυσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τὸ βάπτισμα. Ἡ ἀληθινὴ μαθητεία ἐκδηλώνεται μέσα ἀπὸ τὴ μίμηση τῆς δημιουργικῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν κοινωνία τῆς παρουσίας τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ ὑπόλοιπα δημιουργήματα μέσα ἀπὸ τὴν τέλεση τῶν μυστηρίων.

Ὁ Jason Lepojärvi, στὴ συνέχεια («Does Eros Seek Happiness? A Critical Analysis of C. S. Lewis's Reply to Anders Nygren»), συζητᾷ τὴ θέση ποὺ ἀνάπτυξε ὁ C.S. Lewis στὸ ἔργο του *The Four Loves* (1960) σχετικὰ μὲ τὴ σχέση ἔρωτος καὶ ἀγάπης ἀπαντώντας στὶς θέσεις τοῦ Anders Nygren, ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε ὅτι ὁ ἔρωτας ἔχει πάντοτε ὡς σκοπὸ τὴν εὐδαιμονία τοῦ ἔραστῆ. Γιὰ τὸν Lewis ἡ ἀναζήτηση τῆς εὐτυχίας δὲν εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τῆς κατακριτέα καὶ ὁ ἔρωτας ἔχει μία ἀγαπητικὴ διάσταση. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὡστόσο ὁ Lewis φτάνει στὸ ἀντίθετο ἄκρο, ὅταν ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἔρωτας δὲν ἔχει αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τῆς ἀναζήτησης τῆς εὐτυχίας, ἀν καὶ διορθώνει αὐτὴν τὴ θέση στὴ μελέτη τοῦ «We Have No "Right to Happiness"» (1963) ποὺ κυκλοφόρησε μετὰ τὸ θάνατό του.

Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τεύχους ὁ Henning Theißen («Witness and Service to the World. Discovering Protestant Church Renewal in Europe») παρουσιάζει τὶς προτάσεις ποὺ ἀνάπτυξε στὴν ἐπιτροπὴ ἐκκλησιαστικῆς ἀνανέωσης τῆς Community of Protestant Churches in Europe (CPCE) στὰ 2009. Προτείνει τρία προκαταρκτικὰ ἐρμηνευτικὰ βήματα στὴν πορεία διατύπωσης μιᾶς προτεσταντικῆς ἐκκλησιολογίας, ἡ ὁποία θὰ λαμβάνει σοβαρὰ ὑπόψη τὶς τελευταῖες τάσεις ἀνανέωσης στὶς ἐκκλησίες: ἐστιασμὸς στὴ ἀνακάλυψη τῆς κρυμμένης φύσης τῆς

Ἐκκλησίας μέσα στὸν κόσμο, ἀναζήτηση τῶν νέων πλαισίων (ἠθικῶν, οἰκουμενικῶν κ.ἄ.) μέσα στὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ βρεθεῖ ἡ κρυμμένη Ἐκκλησία καί, τέλος, συνειδητοποίηση τοῦ ρόλου τῆς λατρείας ὡς τῆς καρδιάς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς μὲ μία ταυτόχρονη σαφέστερη συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴ δημόσια ζωὴ.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 108, τεῦχος 2 /2011)

Στὴ πρώτη μελέτη τοῦ τεύχους ὁ Jens Schröter («Nicht nur eine Erinnerung, sondern eine narrative Vergegenwärtigung: Erwägungen zur Hermeneutik der Evangelien-schreibung») συγκρίνει τὸν τρόπο πὸς παρουσιάζεται ὁ Ἰησοῦς στὰ ἰδρυτικὰ λόγια τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ στὶς ἀφηγήσεις τῶν εὐαγγελίων. Μὲ βάση τὴ θεωρία τῆς «ἐρμηνευτικῆς τῆς ἀπεικόνισης» ὁ συγγραφέας καταλήγει ὅτι ἡ πρώτη μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς μυστηριακὴ ἀπεικόνιση καὶ ἡ δευτέρα ὡς ἀφηγηματικὴ ἀπεικόνιση. Ὑποστηρίζει μάλιστα ὅτι μιὰ τέτοια ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση μπορεῖ νὰ ξεπεράσει τὴ διάκριση μεταξὺ τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ τῆς πίστεως.

Ἡ ἐπόμενη μελέτη ἔχει ὡς θέμα τῆς τὴ στάση τοῦ Καλβίνου ἀπέναντι στὴν *Confessio Augustiana* («Calvin und die Confessio Augustana Ein Nachtrag zum Calvin-Jahr»). Ὁ συγγραφέας τῆς μελέτης, Matthias A. Deuschle, συζητᾷ ἀρχικὰ ἐὰν ὁ Καλβίνος ὑπέγραψε τελικὰ τὴν ὁμολογία. Στὴ συνέχεια ἐξετάζει τὴν ἐπίδραση πὸς ἄσκησε τὸ κείμενο στὴ σκέψη του καὶ καταλήγει ὅτι τελικὰ ὁ μεταρρυθμιστὴς τὴν ἀποδέχθηκε ἂν καὶ ποτὲ δὲν ταυτίσθηκε μὲ αὐτήν.

Ἀκολουθεῖ μία μελέτη τοῦ Jan Rohls σχετικὰ μὲ τὴ στάση τοῦ Τολστόι ἀπέναντι στὴ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδοξίας («Tolstoj und das Christentum»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὴ ἡ στάση τοῦ Ρώσου συγγραφέα προκύπτει ἐν πολλοῖς ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν κειμένων τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ τοῦ 19ου αἰ. καθὼς κι ἀπὸ τὴν δική του κριτικὴ ἀνάγνωση τῶν βιβλικῶν κειμένων.

Στὴ συνέχεια ὁ Martin Heckel συζητᾷ τὶς νομικὲς πλευρὰς τῆς Μεταρρύθμισης («Die zwiespältigen Rechtswirkungen der lutherischen Reformation durch das Wort»). Ἡ ἴδια ἡ Μεταρρύθμιση σηλοῖσθηκε στὰ λόγια τοῦ Λουθήρου καὶ ἀντιμετώπισε σκληρὴ ἀντίσταση. Ἐπιπλέον ἀναγκάστηκε γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσει νὰ λειτουργήσει μέσα σὲ κοσμικὲς νομικὲς μορφές καὶ κατὰ τὴ γνώμη τοῦ συγγραφέα πρέπει νὰ συνεχίσει νὰ λειτουργεῖ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἐὰν θέλει νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ εὐαγγέλιο σὲ μία ἐκκοσμικευμένη κοινωνία.

Ἡ Sabine Hermisson, τέλος, συζητᾷ τὶς θέσεις τοῦ Ἀμερικανοῦ θεολόγου George Lindbeck, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ σὲ διάφορα σύγχρονα ζητήματα πνευματικότητας καὶ ἐξετάζει ἐπίσης ζητήματα πὸς προσέκυψαν ἀπὸ τὴ συζήτηση γιὰ τὴν ἐκπαίδευση στὶς προτεσταντικὲς ἐκκλησίες («Spiritualität in der Ausbildung zum Pfarrberuf: Eine Bestandsaufnahme im Dialog mit George Lindbecks Überlegungen zum Thema»).

*Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, Λέκτορας Κ.Δ.,
Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας Α.Π.Θ.*

Ἐπιστημονική ἐπιθεώρηση τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Προγράμματος «Σπουδές στήν Ὁρθόδοξη Θεολογία» (τόμος Α, ΕΑΠ, Πάτρα 2010)

Ἡ Ἐπιστημονική ἐπιθεώρηση τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Προγράμματος «Σπουδές στήν Ὁρθόδοξη Θεολογία» ἀποτελεῖ περιοδική ἔκδοση τοῦ ὁμώνυμου προγράμματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀνοικτοῦ Πανεπιστημίου, ἡ ὁποία μέ κάποια χρονική καθυστέρηση βλέπει γιά πρώτη φορά τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας. Ὁ τόμος χωρίζεται σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ ποικίλου ἐνδιαφέροντος μελετήματα (θεολογικά, φιλοσοφικά, ἱστορικά κ.λπ.), ἐνῶ τὸ δεύτερο ἀπὸ βιβλιοκρισίες.

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τόμου μέ τίτλο «Τὸ ἀκατάληπτον τοῦ Θεοῦ στὸ ἔργον Ἐκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: Μία διερεύνηση ἀπὸ τὴν ὀπτική τῆς συμβολικῆς καὶ τροπικῆς λογικῆς», ὁ Βασίλειος Ἀδραχτᾶς ἐπιχειρεῖ μία φιλοσοφική προσέγγιση τῆς ἔννοιαι τοῦ «ἀκαταλήπτου», ξεκινώντας ἀπὸ μία ἀνάδειξη τῆς διαλεκτικότητάς του πρὸς τὸ «γνωστόν» καὶ τὸ «ἄγνωστον» καὶ τὴν ὀργανική σύνδεσή του μέ τὴν ἀποκάλυψη, ἐνῶ ἐπιπλέον ἐξετάζονται οἱ συνέπειές του γιά τὴ θεολογία. Ἐπίσης διερευνᾶται ὁ ρόλος τῆς ἀποκάλυψης ὡς θεμελίου τοῦ «ἀκαταλήπτου», ἐνῶ λαμβάνεται ἡ ἔννοια τῆς οὐσίας ὡς παραδειγματική περίπτωση ἐφαρμογῆς τοῦ «ἀκαταλήπτου».

Ἡ Σπυριδοῦλα Ἀθανασοπούλου-Κυπρίου στὸ μελετήμα της πού ἀκολουθεῖ μέ τίτλο «Ὁρθόδοξη παράδοση ἢ/καὶ θεολογία τῆς ἀνέλιξης; Ἐρμηνευτικὲς δυσκολίες στὸν καθορισμὸ τῆς θεολογικῆς σκέψης τοῦ Νίκου Καζαντζάκη» ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναδείξει τὴν προβληματικὴ χαρακτῆρα τῶν λόγων ἐκείνων πού ἔχουν ὀδηγήσει τὴν σύγχρονη ἔρευνα νὰ παραλληλίζει τὸ ἔργον τοῦ Καζαντζάκη ἀποκλειστικά μέ τοὺς θεολόγους τῆς ἀνέλιξης, ἂν καὶ ὁ ἴδιος εἶχε ἀνδρωθεῖ στὸ πλαίσιο τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης, προτείνοντας ἀντίθετα ὅτι τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου λογοτέχνη μπορεῖ νὰ ἰδωθεῖ μέσα καὶ ἀπὸ τὰ δύο πρίσματα αὐτὸ τῆς θεολογίας τῆς ἀνέλιξης ἀλλὰ καὶ τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας.

Στὸ ἄρθρον του μέ τίτλο «Ἀπόστολος Παῦλος καὶ Ἰουδαϊσμός. Μία εἰσαγωγική ἀνατολικὴ ὀρθόδοξη προσέγγιση σὲ σύγχρονες βιβλικὲς μελέτες» ὁ Ἀθανάσιος Ἀντωνόπουλος ἐπιχειρεῖ νὰ συζητήσει τὸ σχετικὸ θέμα μέσα ἀπὸ τίς σύγχρονες βιβλικὲς μελέτες τῶν Jacob Neusner, *From Politics to Piety. The emergence of Pharisaic Judaism* καὶ τοῦ E. P. Sanders *Paul and Palestinian Judaism*.

Ὁ Σταῦρος Γιαγκάζογλου στὸ κείμενό του μέ τίτλο «Ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγορείτη στὴ θεολογικὴ σκέψη τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα» ἀναφέρεται στὴν παρουσία καὶ στὴ συμβολὴ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγορείτου μέσα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς φιλοκαλικῆς ἀναγέννησης καὶ τὸν διάλογο μεταξὺ νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ ὀρθόδοξης Παράδοσης. Ἐνῶ μέ τὸ ἔργον του ἐπηρεάζει τὸν σλαβικὸ κόσμον ἥδη ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα, στὴν Ἑλλάδα τὸ ἔργον τοῦ ἁγίου Νικοδήμου θὰ ἐπηρεάσει τὰ θεολογικὰ δρώμενα μόλις στὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Ὁ συγγραφέας θὰ συζητήσει κριτικά καὶ πρόσφατες ἐρμηνευτικὲς ἀξιολογήσεις καὶ εὐρύτερα τὸν τρόπο πρόσληψης τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Νικοδήμου ἀπὸ τοὺς Χρ. Γιανναροῦ καὶ Στ. Ράμφο.

Στὸ ἄρθρο μὲ τίτλο «Ἡ λειτουργικότητα τοῦ προοιμιακοῦ ὕμνου τοῦ κατὰ Ἰωάννη» ὁ Σωτήριος Δεσπότης ἐρευνᾷ τίς λειτουργίες ποῦ ἐπιτελεῖ ὁ γνωστός προοιμιακὸς ὕμνος τοῦ κατὰ Ἰωάννη εὐαγγελίου καὶ τὴ σημασία ποῦ αὐτὸς διαθέτει γιὰ τὴν εὐρύτερη ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τοῦ ὅλου εὐαγγελίου.

Ὁ Ἀπόστολος Καπρουλίας στὸ μελετημὰ του μὲ τίτλο «Θεολογικὲς καὶ φιλοσοφικὲς προκείμενες τῆς Χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας» ἐξετάζει ἐπὶ τῇ βάσει νεοπλατωνικῶν καὶ χριστιανικῶν κειμένων τὸν τρόπο κατανόησης τῆς κάθαρσης τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς αὐτὴ στοιχειοθετεῖ κατὰ τὸν συγγραφέα τὴν πεμπουσία τῆς θεολογίας τοῦ προσώπου. Ἡ ἀνθρώπινη ὄντοτητα ὀφείλει νὰ κατανοήσῃ τὴν ὕπαρξή της προβαίνοντας σὲ μία ἐσωτερικὴ αὐτοαξιολόγηση καὶ στὴ συνέχεια νὰ μορφώσῃ ἐντὸς της τὸ Θεῖον. Ἀκολουθῶν, κατὰ τὸ συγγραφέα, ὁ πιστὸς ἀνακαινίζεται καὶ ὀδηγεῖται πρὸς τὴν γνωσιολογικὴ καὶ ὄντολογικὴ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειάς του, ἡ ὁποία στὴν ἀξιολογικὴ καὶ ἐσχατολογικὴ ἀπόληξή της ἐδραιώνει τὸ καθ' ὁμοίωση.

Στὸ μελετημὰ της μὲ τίτλο «Ἐνότητα στὴ διαφορικότητα. Σκέψεις καὶ προβληματισμοὶ στὸ Α΄ Κορ. 12» ἡ Ἑλένη Κασσελοῦρη-Χατζηβασιλειάδη συζητᾷ τὴν βασικὴ εἰκόνα ποῦ χρησιμοποιεῖ ὁ Παῦλος, αὐτὴ τοῦ «σώματος τοῦ Χριστοῦ», ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο προκειμένου νὰ δηλώσῃ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴ σχέση τῶν μελῶν τοῦ σώματος, στὴν προοπτικὴ ἀξιοποίησης τῆς εἰκόνας αὐτῆς στὸν οἰκουμενικὸ διάλογο.

Ὁ Γεώργιος - Νεκτάριος Λόσις στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Ἡ θέσις τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴ Ρωσία (τέλη 19ου - ἀρχὲς 20οῦ αἰῶνα)» περιγράφει τὴν πορεία τῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἐνωσμάτωσή της στὸν κρατικὸ μηχανισμό ἐπὶ Μεγάλου Πέτρου, καὶ τὴ βαθμιαία ὑποταγὴ της στὴν κοσμικὴ ἐξουσία, μέχρι τὰ ποικίλα προβλήματα ποῦ προκάλεσε στὸν τρόπο λειτουργίας καὶ ἐπιβίωσής της ἡ Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάσταση.

Στὸ ἄρθρο μὲ τίτλο «Ἡ κοσμολογία τῶν Καππαδοκῶν Πατέρων» ὁ Κωνσταντῖνος Μαντζανάρης ἐξετάζει τίς βασικὲς παραμέτρους (κόσμος, αἰῶνας, χρόνος, ἱστορία, ἐσχατολογία κ.λπ.) ποῦ συνθέτουν τὴν κοσμολογικὴ σκέψη τῶν Καππαδοκῶν Πατέρων.

Ὁ Ἀναστάσιος Μαῤῥας στὸ κείμενό του μὲ τίτλο «Χριστολογικὲς ἀποκλίσεις ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων κατὰ τὸν 4ο καὶ 5ο αἰῶνα» ἐξετάζει ἀφενὸς ἐπιμέρους πρόσωπα (Ἀπολλινάριος Λαοδικείας, Διόδωρος Ταρσοῦ κ.ἄ.) ἀλλὰ καὶ ἰδέες φιλοσοφικὲς ἢ θεολογικὲς (π.χ. ἡ ἀντιστοίχιση ἑνὸς προσώπου σὲ μία φύση κ.ἄ.) ποῦ ὀδήγησαν ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς σὲ προβληματικὲς θεωρήσεις γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀφετέρου τίς προσπάθειες τῶν ὀρθοδόξων νὰ ἀποσυνδέσουν τὴ Χριστολογία ἀπὸ κάθε φιλοσοφικὴ ἐξάρτηση γιὰ νὰ φτάσουν στὶς δογματικὲς διατυπώσεις τῶν Γ' καὶ Δ' Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Στὸ ἐπόμενο μελετημὰ μὲ τίτλο «Ζητήματα ἀνεξιθρησκείας στὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη» ὁ Ἀθανάσιος Ν. Παπαθανασίου ἐξετάζει τὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἰδωθοῦν οἱ φαινομενικὰ ἀντιφατικὲς θέσεις τοῦ ἁγίου Νικοδή-

μου αναφορικά με την μη έπιβολή τῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ ταυτόχρονα με τὴν ἀνάγκη καταδίωξης τῶν ἀθεϊστικῶν ἰδεῶν. Ἔτσι ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ οἱ ἰδέες τοῦ Εὐγγέλιου Βούλγαρη γιὰ τὴν ἀνεξιθρησκεία καὶ τὴν πεποίθησή του ὅτι κάθε ἄνθρωπος πρέπει νὰ παραμείνει πιστὸς στὴν πίστη τῶν πατέρων του, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ποινικοποίηση ἀπὸ μέρους τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τῆς αἴρεσης, τροφοδοτοῦσε τὴν σκληρὴ περὶ ἀποστασίας ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ πίστη θεώρηση τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ ἐλευθερία τοῦ προσώπου, ἀξιοκὴ ἀντίληψη στὸν Χριστιανισμό, ἔρχεται νὰ μετριάζει τὶς παραπάνω θεωρήσεις.

Ὁ Ἱλίας Τεμπέλης στὸ ἄρθρο του «Ἡ ἀναίρεση τῆς θεωρίας τῆς μετεμφύχωσης καὶ τοῦ ἄυλου χαρακτῆρα τοῦ θεοῦ στὰ ἔργα τῶν νεοπλατωνικῶν σχολιαστῶν Ὀλυμπιόδωρου καὶ Ἱλίου», μελετώντας τὰ ἔργα τῶν νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων Ὀλυμπιόδωρου καὶ Ἱλίου σημειώνει ὅτι οἱ συγκεκριμένοι στοχαστὲς ἀποπειρῶνται νὰ ἀναδείξουν ὅτι ὁ νεοπλατωνισμὸς μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξει ἐπιτυχέστερα τὰ πλατωνικὰ δόγματα π.χ. γιὰ τὴν μετεμφύχωση, χωρὶς μάλιστα νὰ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ θεωρεῖται ἀθθεντία κάποιος ἀρχαῖος φιλόσοφος εἴτε πρόκειται γιὰ τὸν Πλάτωνα εἴτε γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη.

Ὁ Χρῆστος Τερέζης στὸ ἄρθρο του με τίτλο «Ὁψεις τῶν ὄρων ἔνωσις» καὶ «διάκρισις» στὸν Μάξιμο τὸν Ὁμολογητῆ, ὡς μία ἀντιπανθεϊστικὴ πρόταση» ἐπιχειρεῖ μέσα ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν σχετικῶν μαξιμιανῶν ὄρων νὰ δείξει ὅτι ὁ Μάξιμος ἀποδέχεται ὅτι ὁ μεταφυσικὸς κόσμος δὲν εὐρίσκεται σὲ μία κατάστασι ἀπόλυτα στατικὴ καὶ ἀκίνητη, ἀλλὰ ἐμφανίζεται καὶ νὰ διασώζει ἀναλλοίωτες τὶς ἀρχικὲς ιδιότητές του καὶ νὰ διαμορφώνει τὶς προϋποθέσεις γιὰ παραγωγικὲς διαδικασίες.

Στὸ σύντομο κείμενό του με τίτλο «Ἐρευνα στὰ βλαστοκύτταρα: Ἀπόψεις ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ προοπτικὴ», ὁ Βασίλειος Φανάρας συζητᾷ τὸ ζήτημα τῆς χρήσις τῶν ἐμβρυϊκῶν βλαστικῶν κυττάρων, καθὼς δημιουργεῖ ὀξὺ ἠθικὸ δίλλημα μεταξὺ τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς χρήσις τῶν κυττάρων γιὰ θεραπευτικοὺς λόγους. Ἀφοῦ ὁ συγγραφέας ἐπισημάνει τὸ ἀνεπίτρεπτο, ἀπὸ δεοντολογικὴ ἀποψη, τῆς καταστροφῆς ἀνθρώπινων ἐμβρύων, θεωρεῖ ὅτι ἡ χρῆσις σωματικῶν βλαστικῶν κυττάρων στὴν ἔρευνα θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτη καὶ τουλάχιστον ἠθικὰ ἀποδεκτὴ πρακτικὴ.

Ὁ Γεώργιος Φίλιππος στὸ μελέτημά του με τίτλο «Ἀντιαιρετικὴ θεολογία καὶ εὐχαριστιακὴ προσευχὴ τὸν τέταρτο αἰῶνα» ἐξετάζει τὴν λειτουργικὴ πρακτικὴ ποὺ διαμόρφωσε ἡ ἀλεξανδρινὴ Ἐκκλησία τοῦ 4ου αἰῶνα με τὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἐπίκλησις στὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἡ πρακτικὴ αὕτη ἐπεδίωκε νὰ προβάλλει τὴν ἀντιαιρετικὴ διδασκαλία περὶ τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, μία πρακτικὴ ποὺ συναντᾷται εὐρύτερα καὶ σὲ ἄλλες Ἐκκλησίες αὐτῆς τῆς περιόδου. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἀναδεικνύει ὅτι ἡ ἐξελικτικὴ πορεία τῶν εὐχῶν τῆς λατρείας εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη με τὴ διαμόρφωση τοῦ δόγματος τῆς Ἐκκλησίας.

Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τόμου με τίτλο «Σοφιολογία vs Νεοπατερικὴ σύνθεσις. Σχόλιο γιὰ τὴ σχέση κτιστοῦ καὶ Ἀκτίστου καὶ τὴ Δημιουργία στοὺς Μπουλ-

γκάκωφ και Φλωρόφσκυ και τὸ μεθοδολογικὸ ἐρώτημα στὴν θεολογία» ὁ Νικόλαος Ἀσπροῦλης ἐπιχειρεῖ μία διερεύνηση ὀρισμένων ὄψεων τοῦ μεθοδολογικοῦ ἐρωτήματος γιὰ τὸν τρόπο τοῦ θεολογεῖν μέσα ἀπὸ τὴ διαμάχη ὡς πρὸς τὴ σχέση κτιστοῦ καὶ Ἀκτίστου στὴ θεολογία τῆς δημιουργίας δύο ἐκ τῶν κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς ρωσικῆς ὀρθόδοξης θεολογικῆς σκέψης τοῦ 20ου αἰῶνα. Ὁ παρὼν τόμος ὁλοκληρώνεται μὲ τὸ δεῦτερο μέρος ὅπου περιλαμβάνονται ἐνδιαφέρουσες βιβλιοκρισίες προσφάτων θεολογικῶν καὶ ὄχι μόνο ἐκδόσεων.

Participatio (συμπληρωματικὸς τεῦχος στὸν 1ο τόμο τοῦ 2011)

Στὸ συμπληρωματικὸ αὐτὸ τεῦχος τοῦ ἠλεκτρονικοῦ περιοδικοῦ ποὺ ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα γιὰ τὴ μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ Thomas Torrance, ὁ Christian Kettler μὲ τὸ κείμενό του «Tribute and Review: Ray Anderson (1925-2009)» ἀποτίει φόρο τιμῆς μὲ μία βιογραφικὴ παρουσίαση τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου καὶ μὲ μία συνοπτικὴ ἐπισκόπηση τῶν ἔργων, σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς πλέον δημιουργικοὺς μαθητὲς τοῦ Torrance. Ἀκολουθεῖ βιβλιοκρισία-βιβλιοπαρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ C. Kettler *Reading Ray S. Anderson* ἀπὸ τὸν A. Nigh.

Στὴ συνέχεια ἀκολουθοῦν δύο συνεντεύξεις πρῶτα τοῦ David Torrance, τοῦ νεώτερου ἀδελφοῦ τοῦ T.F. Torrance καὶ στὴν συνέχεια τοῦ Alasdair Heron, στὸν διευθυντὴ τοῦ περιοδικοῦ Todd Spreidell, ὅπου προσφέρονται προσωπικὲς ἀναμνήσεις καὶ θεολογικὲς σκέψεις γιὰ τὸν Torrance ὡς θεολόγο καὶ ὡς πάστορα.

Ὁ Elmer Colyer στὸ κείμενό του «An introductory reader's guide to the published works of T. F. Torrance» ἐπιχειρεῖ νὰ προσφέρει μία πρώτη γνωριμία μὲ τὴ βασικὴ καὶ δευτερογενῆ βιβλιογραφία ποὺ καλύπτουν τὰ βασικὰ θέματα τῆς θεολογίας ἀλλὰ καὶ τῆς σταδιοδρομίας τοῦ T. F. Torrance. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ βιβλιοκρισίες ἔργων, μελετῶν ἢ διατριβῶν σημαντικῶν νεώτερον θεολόγων πάνω σὲ διάφορες ὄψεις τῆς θεολογικῆς σκέψης τοῦ T. F. Torrance.

Bogosovlje (τόμος 69, τεύχη 1-2, 2010)

Τὸ *Bogosovlje* (ἔλλ. *Θεολογία*) εἶναι τὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βελιγραδίου. Ἰδρύθηκε τὸ 1926 καὶ σήμερα ἐκδίδεται δύο φορὲς ἐτησίως. Τὸ τελευταῖο τεῦχος φιλοξενεῖ δέκα ἐπιστημονικὰ ἄρθρα καὶ τρεῖς βιβλιοπαρουσιάσεις, ὅπως καὶ χρονικὸ τῆς Σχολῆς.

Τὰ πρῶτα τρία ἄρθρα ἀφοροῦν στὸν τομέα τῆς Βιβλικῆς θεολογίας. Ὁ Rodoljub Kubat στὸ ἄρθρο μὲ τίτλο «Dva aspekta (biblijske) teologije» («Δύο ὄψεις βιβλικῆς θεολογίας») σχολιάζει τοὺς ὑπάρχοντες τύπους θεολογικῆς προσέγγισης σὲ διάφορα θέματα καὶ προτείνει μία πρὸ δημιουργικὴ ἐρμηνευτικὴ μέθοδο. Πρόκειται γιὰ τὴν προσπάθεια κατανόησης τῆς λογικῆς κάθε θεολογικοῦ προγράμματος βάσει ἑνὸς συγκεκριμένου ἱστορικοῦ παραδείγματος καὶ ἔπειτα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς λογικῆς σὲ σύγχρονα ζητήματα.

Ὁ Nebojša Tumara στὸ ἄρθρο τοῦ «Starojevrejski koren stn i pitanje starozavetnog monoteizma» («Ἡ ἀρχαία ἐβραϊκὴ ρίζα στὴν καὶ ὁ παλαιοδιαθηκικός

μονοθεϊσμός») σχολιάζει τὰ κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπου ἡ ἀναφερόμενη ρίζα χρησιμοποιεῖται ὡς οὐσιαστικὸ πού ἀναφέρεται στὸν Σατανᾶ.

Τὸ ἐπόμενο ἄρθρο ἀποτελεῖ μετάφραση τῆς διάλεξης τοῦ Χρήστου Καρακόλη, πού πραγματοποιήθηκε στὶς 7 Μαΐου 2008 στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ Βελιγραδίου. Στὸ πρῶτο μέρος τῆς μελέτης μὲ τίτλο «Ἡ καινοδιαθηκικὴ ἐπιστῆμη στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ θεολογία. Ἀνάγκη καὶ πρόκληση μίας συνθέσεως», γίνεται λόγος γιὰ τὴν πατερικὴ ἐρμηνευτικὴ καὶ τὴν ἀποδοχὴ της στὸ πλαίσιο τῆς σύγχρονης θεολογικῆς καὶ βιβλικῆς ἐπιστήμης. Ἐπειτα παρουσιάζονται τὰ καινούργια προβλήματα καὶ ζητήματα στὸν τομέα τῆς καινοδιαθηκικῆς ἐπιστήμης. Στὸ τρίτο μέρος, ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἡ καινοδιαθηκικὴ ἐπιστῆμη μπορεῖ νὰ ἐνωματωθεῖ λειτουργικὰ στὴν Ὁρθόδοξη θεολογία, ἀλλὰ μόνο μέσα στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, δὲν εἶναι οὔτε ἓνας δικανικὸς θεσμός, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωπεῖ τὸν Θεὸ στὴ Γῆ, οὔτε μίᾳ ἀφρημένη κοινότητα διεσπαρμένων πιστῶν, ἀλλὰ τὸ πραγματικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ David Perovic, μὲ τὸ ἄρθρο του «Harizmatologija i aretologija svetog Vasilija Velikog» («Χαρισματολογία καὶ ἀρετολογία στὸν Μέγα Βασίλειο»), ἀσχολεῖται μὲ ὄψεις χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας, ὅπως παρουσιάζονται στὰ συγγράμματα τοῦ μεγάλου Καππαδόκη.

Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Maksim Vasiljević μὲ τίτλο «O Hagiografskom delu svetoga Simeona Metafrasta: biografija, redakcija, teologija» («Περὶ τοῦ ἁγιογραφικοῦ ἔργου τοῦ Συμεὼν τοῦ Μεταφραστῆ βιογραφία, σύνταξη, θεολογία»). Ὁ συγγραφέας, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τοῦ ἔργου καὶ τῆς δημιουργικῆς σκέψης τοῦ Συμεὼν, προτείνει μίᾳ ἁγιογραφικὴ μέθοδο τῆς ὁποίας ὁ κεντρικὸς ἄξονας δὲν θὰ εἶναι ἡ ἐπανάληψη δεδομένων προτύπων, ἀλλὰ μίᾳ θεολογία τῆς ἀγιότητας πού ὀδηγεῖ πρὸς τὴν εὐφορη συνθεση. Τὸ ἐπόμενο ἄρθρο «Šta je to ljudsko biće? - savremena pravoslavna antropologija: prosopološki pravac» («Τί εἶναι τὸ ἀνθρώπινο ὄν; - ἡ σύγχρονη ὀρθόδοξη ἀνθρωπολογία: μίᾳ προσωπολογικὴ κατεύθυνση») εἶναι ἀνακοίνωση πού ἀναγνώστηκε στὶς 3 Σεπτεμβρίου 2010 στὸ κολέγιο Christ Church τῆς Ὁξφόρδης στὸ πλαίσιο τακτικῆς συνεδρίασης τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὸν διμερῆ διάλογο Ἀγγλικανῶν καὶ Ὁρθοδόξων. Ὁ Bogdan Lubardic στὴ μελέτη αὐτὴ παρουσίασε βασικὲς ἱστορικὲς καὶ θεωρητικὲς προϋποθέσεις μίας σύγχρονης ὀρθόδοξης ἀνθρωπολογίας στὴν προσωπολογικὴ τῆς προοπτικῆς. Τονίζεται ἰδιαίτερα ἡ συνάφεια τῆς ὀρθόδοξης ἀνθρωπολογίας στὸ πλαίσιο τῆς ἱστορίας τῆς σύγχρονης ἀνθρωπολογίας.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνακοίνωση τοῦ καρδινάλιου Angelo Scola, «Dijalog hrišćanstva i modernog sveta» («Ὁ διάλογος τοῦ χριστιανισμοῦ μὲ τὸν σύγχρονο κόσμο») πού ἀναγνώστηκε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Βελιγραδίου στὶς 18 Ὀκτωβρίου 2010. Ὁ Πατριάρχης τῆς Βενετίας κάνει λόγο γιὰ τὴν σύγχρονη πλουραλιστικὴ ἐποχὴ μὲ ὅλες τὶς ἐντάσεις πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὴν ταυτότητα καὶ τὴν διαφορετικότητα, στὴν ἐνότητα καὶ τὴν πολλαπλότητα. Οἱ χριστιανοί, ὅμως, ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἀντιμετωπίσουν αὐτὰ τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ ὁποία

δυνατότητα πηγάζει από τὸ μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος ὅπου ὑφίσταται ἡ διαφορτικότητα στὴν ἐνότητα *par excellence*.

Στὴ φιλολογικὴ μελέτη τοῦ Zoran Rankovic «Dva bogoslužbena teksta u srpskoj rukopisnoj tradiciji» («Δύο λειτουργικὰ κείμενα στὴν σερβικὴ χειρόγραφη παράδοση») παρουσιάζονται ὁ Χερουβικὸς Ὕμνος τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, καὶ τὸ Κοντάκιο τῆς Ἀκολουθίας κατὰ τὴν Μεταφορὰ τῶν τίμιων λειψάνων τοῦ ἁγ. Λαζάρου, κείμενα τὰ ὁποῖα σπάνια ἐμφανίζονται στὴν σερβικὴ χειρόγραφη παράδοση.

Τέλος, δύο ἄρθρα ἀναφέρονται στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Τὸ πρῶτο εἶναι τοῦ Vladislav Ruzović μὲ τίτλο «Kanonski sporovi u Moskovskoj patrijaršiji 20-ih i 30-ih godina XX veka kao izazov za savremenu rusku crkvenu historiografiju» («Κανονικὲς διενέξεις στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας κατὰ τὴ δευτέρη καὶ Τρίτη δεκαετία τοῦ κ' αἰῶνα ὡς πρόκληση γιὰ τὴν σύγχρονη ρώσικη ἐκκλησιαστικὴ ἱστοριογραφία»). Τὸ θέμα αὐτῶν τῶν προβλημάτων ἔγινε καὶ πάλι ἐπικαιρο μετὰ τὴν ἀνακήρυξη τῶν Ρώσων νεομαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρκετοὶ συμμετεῖχαν σὲ ἐκκλησιαστικὲς συγκρούσεις τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ κ' αἰῶνα. Τὸ ἄρθρο τοῦ Nikola Tanasić «Golgota ruskog naroda i države» («Ἡ Γολγοθὰς τοῦ ρώσικου λαοῦ καὶ κράτους») εἶναι μία κριτικὴ παρουσίαση τοῦ ἔργου τῆς Ναταλία Ναροτονίτσκογια - *Ἡ Ρωσία καὶ οἱ Ρῶσοι στὴν παγκόσμια ἱστορία*.

Scottish Journal of Theology (τόμος 24, τεῦχος 03, 2011)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τεύχους μὲ τίτλο «*Contra Academicos as autobiography: a critique of the historiography on Augustine's first extant dialogue*» ὁ St. Squires ἐπικρίνει ὡς ἐπικίνδυνη τὴν τάση τῆς ἔρευνας νὰ διαβάξει τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Αὐγουστίνου ὡς αὐτοβιογραφικὸ πὺδ περιγράφει τὴν ψυχολογικὴ κατάστασή του τὴν περίοδο τῆς μεταστροφῆς του, καθὼς δὲν πρόκειται γιὰ μία οὐδέτερη παρουσίαση τῆς ψυχολογίας του ἀλλὰ γιὰ μία ἐσκεμμένη αὐτοπαρουσίαση σὲ ἕνα παγανιστικὸ κοινό, ὅπως ἀπὸ διάφορες πλευρὰς θὰ ἐπιχειρήσει νὰ ἀποδείξει ὁ συγγραφέας.

Στὸ ἐπόμενο μελέτημα μὲ τίτλο «*Neither height nor depth: discerning the cosmology of Romans*» ὁ Beverly Roberts Gaventa ἐπιδιώκει νὰ ἀναδείξει ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ κόσμου ἂν καὶ χρησιμοποιεῖται στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ καὶ γιὰ τὴν ὑποδήλωση τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ βασικὴ νοηματοδότησή της ὡστόσο εἶναι αὐτὴ πὺδ δείχνει πρὸς τὸν τόπο ὅπου φανερόνεται ἡ σύγκρουση μετὰξὺ Θεοῦ καὶ δαιμονικῶν δυνάμεων. Ὁ συγγραφέας θὰ δείξει ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ κόσμου στὸν Παῦλο συνδέεται περισσότερο μὲ τὴν ἀπολύτρωσή του παρὰ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ὄντολογικὴ καταστασή του καὶ ἐπομένως ἡ κοσμολογία συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὴν σωτηριολογία.

Ὁ Bruno Shah στὸ ἄρθρο του «*Approaching the Holy with Thomas Dozeman and Rudolf Otto*» ἐξετάζει τὴν οἰκουμενικὰ προσανατολισμένη καὶ βιβλικὰ θεμελιωμένη θεολογία τῆς ἱερωσύνης τοῦ Thomas Dozeman, ἀξιολογώντας τὴ χρήση

πού εκείνος κάνει της «περί τοῦ ἱεροῦ ἰδέας» τοῦ μεγάλου θρησκευολόγου R. Otto.

Στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Hermeneutical discontinuity between Calvin and later Calvinism» ὁ Kevin Kennedy ἐπιθυμεῖ νὰ δείξει τὴν ἀσυνέχεια πού ὑφίσταται στὸν τρόπο πού ὁ ἴδιος ὁ Καλβίνος ἐρμηνεύει τὰ βιβλικά χωρία πού σχετίζονται μὲ τὸν βαθμὸ τῆς ἐξιλέωσης, σὲ σχέση μὲ τὴ σχετικὴ ἐρμηνευτικὴ παράδοση στοὺς ἐπιγόνους του, ἐστιάζοντας αὐτὴν τὴν ἀσυνέχεια στὴν ἀπουσία ἀπὸ τὴ σχετικὴ θεώρηση τοῦ Καλβίνου συγκεκριμένων φιλοσοφικῶν προϋποθέσεων.

Ἡ Vivienne Blackburn στὸ ἄρθρο της μὲ τίτλο «Albert Camus: The challenge of the unbeliever», ἀφοῦ ἐξετάσει τὰ διάφορα στάδια τῆς ζωῆς καὶ τὴν πολυεπίπεδη σχέση τοῦ Camus πρὸς τὴ χριστιανικὴ πίστη θὰ ἐπιδιώξει νὰ βρεῖ ἀναλογίες γιὰ τὸ πῶς μπορεῖ νὰ εὐδοκημῆσει ὁ διάλογος μεταξὺ χριστιανῶν καὶ ἀπίστων στὸ φῶς τοῦ σχετικοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου Γάλλου στοχαστῆ.

Ὁ Kevin Giles μὲ τὸ μελέτημά του «Barth and subordinationalism» ἐπιχειρεῖ νὰ ἀνασκεύασει τὴν ἐπιχειρηματολογία σύγχρονων συντηρητικῶν εὐαγγελικῶν κύκλων πού θεωροῦν ὅτι βρίσκουν στὸν Barth καὶ στὴν ὑποτιθέμενη ἀντίληψή του γιὰ τὴν ὑποταγὴ τοῦ Υἱοῦ στὸν Πατέρα, τὸ ἔδαφος γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴ διάκριση καὶ τὴν ὑποταγὴ τῆς γυναίκας στὸν ἄνδρα. Ὁ συγγραφέας θὰ τονίσει ὅτι ἡ ἰσχυρὴ ἔμφραση τοῦ μεγάλου θεολόγου στὴν θεία ἐνότητα καὶ τὴν πλήρη θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἄμεση ἀπόρριψη ἐκ μέρους του κάθε τάσης ὑποταγῆς καθιστᾷ τὶς παραπάνω ἀξιώσεις τουλάχιστον προβληματικές. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρῶνεται μὲ πλούσιες βιβλιοκρισίες καὶ βιβλιοπαρουσιάσεις.

Σύναξη (τεῦχος 119, Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 2011)

Στὸ νέο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ *Σύναξη*, τὸ ὁποῖο ὑπὸ τὸν κεντρικὸ τίτλο «Ἰδέες καὶ ρεύματα» περιλαμβάνει ἄρθρα ποικίλης ὕλης καὶ ἓνα μικρὸ ἀφιέρωμα στὸν Παπαδιαμάντη. Στὸ πρῶτο μελέτημα μὲ τίτλο «Ὁ πλουραλισμὸς τῆς Κανονικῆς παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας», ὁ Θεόδωρος Γιάγκου μέσα ἀπὸ μία ἐνδεικτικὴ ἀνθολόγηση πληροφοριῶν ἀπὸ τὴν κανονικὴ καὶ λειτουργικὴ παράδοση ἐπιχειρεῖ νὰ διευκρινίσει ὅτι στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς παράδοσης ὑπῆρξε πάντοτε, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις, μία δημιουργικὴ προσαρμοστικότητα, σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς ἐνίοτε ζηλωτικὲς τάσεις καὶ μονομερεῖς ἐρμηνεῖες στὴν ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων, μὲ κριτήριο πάντοτε τὴ διασφάλιση τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Θανάσης Παπαθανασίου στὸ δοκίμιό του μὲ τίτλο «Ὁ θεὸς προβοκάτορας, ὁ θεὸς ναζι καὶ ὁ λυτρωτὴς Θεός. Δοκίμιο γιὰ τὴν πολυτιμότητα τῆς ἐρμηνείας», ἐξετάζει, ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων ἀγιογραφικῶν ἀντινομιῶν γιὰ τὴ σχέση προσωπικῆς εὐθύνης καὶ συλλογικῆς ἐνοχῆς, πῶς ὁ θρησκευτικὸς προσανατολισμὸς δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ στατικότητα ἀλλὰ μεταβάλλεται ἀναλόγως τῶν ἐπιλογῶν τοῦ ὑποκειμένου ἢ μὲ ἄλλα λόγια τῆς ἐρμηνευτικῆς του δέσμης.

Στὸ κείμενο πού ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Ἐκκλησία καὶ ἐθνικισμός: ἐπιστροφή ἢ πορεία πρὸς τὰ ἔμπροσ; Μία κριτικὴ προσέγγιση στὴ σκέψη τοῦ π. Ἰω. Ρωμανί-

δη», ὁ Λάμπρος Ψωμᾶς διερευνᾷ τὴ σχέση Ἐκκλησίας καὶ ἐθνικισμοῦ μέσα ἀπὸ τὴ θεολογικὴ σκέψη ἐνὸς σύγχρονου Ἑλλῆνα θεολόγου τοῦ π. Ἰ. Ρωμανίδη, προκειμένου νὰ διαπιστώσει ἐὰν οἱ θέσεις του θὰ μπορούσαν νὰ συμβάλλουν σὲ μία ὀρθόδοξη ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τοῦ ἐθνικισμοῦ.

Ὁ Εὐάγγελος Μπάτζης μὲ τὸ ἄρθρο του «Ἀπὸ τὴν κριτικὴ τῆς ἀποδόμησης σὲ μία ἐποικοδομητικὴ χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία» προσπαθεῖ νὰ ἐντοπίσει δυνατότητες μίας δημιουργικῆς θεολογίας νὰ συναντηθεῖ μὲ ἐπιμέρους αἰτήματα τῆς ἀποδόμησης ὡς φιλοσοφικῆς πρότασης τῆς μετανεωτερικότητας.

Ὁ π. Παῦλος Κουμαριανὸς στὸ κείμενό του μὲ τίτλο «Ἡ γονυκλισία κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας» ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρευνήσει μὲ βάση τὴν χειρόγραφη παράδοση τῶν εὐχολογιῶν, τὸ ἐὰν καὶ σὲ ποιοῦ βαθμὸ ἡ λειτουργικὴ παράδοση δικαιώνει τὴν γονυκλισία σὲ ἐπιμέρους στάδια τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Στὸ ἐπόμενο μελέτημα μὲ τίτλο «Ἡ διαχείριση τῆς εἰκόνας» ὁ Γεώργιος Πλουμίδης ἀφοῦ περιγράφει τὴν πληθωρικὴ ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ προβληματικὴ κυριαρχία τῆς εἰκόνας στὴ ζωὴ τῶν σύγχρονων ἀνθρώπων, ἀποπειρᾶται μίαν ὑπεράσπιση τοῦ προσωπικοῦ τρόπου ὑποδοχῆς τῆς πληροφορίας καὶ τὴ συμμετοχὴ τοῦ λόγου τοῦ ἀνθρώπου σ' αὐτὴν τὴ διαδικασία.

Τὸ τεῦχος συνεχίζεται μὲ ἕνα μικρὸ ἀφιέρωμα στὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη μὲ ἀφορμὴ τὰ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμηση τοῦ μεγάλου Σκιαθίτη λογοτέχνη, περιλαμβάνοντας κείμενα μεταξὺ ἄλλων τῶν Ν. Τριανταφυλλόπουλου, Λ. Τριανταφυλλόπουλου, Δ. Κοσμόπουλου, τὰ ὅποια περιγράφουν γνωστὰ ἢ ἀγνωστες πτυχὲς τοῦ ἔργου του.

Στὴ συνέχεια καὶ μετὰ τὴ στήλη Ἱεροδόξος κόσμος καὶ τὸ κείμενο τῆς Ὁλγας Μεντζαφοῦ-Πολύζου «Χτίζοντας μὲ τὸ φῶς καὶ τὸ χρῶμα», ἀκολουθεῖ ἕνα ἐνδεικτικὸ διαθεματικὸ σχέδιο μαθήματος, γιὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς Γ' Γυμνασίου (Δ.Ε. 19), ἀπὸ τὸν Ἀντώνιο Μαζνέικο μὲ τίτλο «Μάθημα θρησκευτικῶν καὶ περιβαλλοντικὴ ἐκπαίδευση».

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ στὴν στήλη του «Ἀναγνώσεις», φιλοξενεῖ μίαν κριτικὴ συζήτηση (τῶν Κων/νου Παπαγεωργίου καὶ Νίκου Μανωλόπουλου) πάνω στὸ βιβλίον τῶν Γ. Χάμπερμας-Πάπας Βενέδικτος 16ος «Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἐκκοσμίκευσης». Τὸ τεῦχος ὀλοκληρώνεται μὲ τὶς μόνιμες στήλες γιὰ τὸ *διάλογο μὲ τοὺς ἀναγνώστες καὶ τὸ βιβλίον*.

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (ἔτος 94, τεῦχος 840, Μάιος-Ἰούνιος 2011)

Στὸ τρέχον τεῦχος τοῦ διμηνιαίου θεολογικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, ποὺ ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης φιλοξενοῦνται τρία ἄρθρα.

Στὸ πρῶτο ἄρθρο μὲ τίτλο «Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος στὸ ἑορτολόγιον καὶ τὴν ὑμνογραφία», ὁ Παναγιώτης Σκαλιτσῆς περιγράφει τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη ποὺ παρατηρεῖται ἀναφορικὰ μὲ τὴ θέση τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου στὸ ἑορτολόγιον καὶ ὑμνολόγιον τῆς Ἐκκλησίας, τόσο καὶ εἰδικὰ στὴν Ἀνατολή, ὅσο καὶ στὴ Δύση, ση-

μειώνοντας μερικούς σταθμούς στην πορεία αυτή, όπως π.χ. τον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραμάτισε ο άγιος Νικόδημος ο Άγιορείτης στην εισαγωγή του μεγάλου Λατίνου Πατέρα στο Συναξάριο της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μόλις τον 19ο αἰῶνα.

Ὁ Μ. Βαρθολομαίου στο ἄρθρο του «Ἁγιορείτικη λαογραφία καὶ βίοι ἁγιορειτῶν Πατέρων (19-20ος αἰ.) ἀσχολεῖται μὲ τὴν παρουσίαση ὀρισμένων ἐνδεικτικῶν βίων ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁγιορειτῶν Πατέρων, σημειώνοντας τὶς ποικίλες ἐπιμέρους τάσεις καὶ κατηγορίες τῶν ἀφηγήσεων αὐτῶν.

Στὸ τελευταῖο μελέτημα τοῦ τρέχοντος τεύχους μὲ τίτλο «Ἀνθρωπολογικὲς προσεγγίσεις σὲ μεταβυζαντινὰ ὁμιλητικὰ κείμενα -μέσα 16ου -ἀρχ. 18ου αἰω.)», ἡ Ἑλένη Χατζοπούλου-Μπαλιτᾶ προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσει ὄψεις τῆς ἀνθρωπολογικῆς σκέψης τῶν λογίων τῆς ὑπὸ ἐξέταση περιόδου. Ἡ μελέτη σκοπίμως ἀρχίζει ἀπὸ τὴν περίοδο (μέσα τοῦ 16ου αἰω.) κατὰ τὴν ὁποία παρουσιάζεται σημαντικὴ δραστηριότητα στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν ὑπόδουλων πληθυσμῶν, ἐνῶ στὴν ἴδια προοπτικὴ παρακολουθεῖ τὶς προσπάθειες τῶν λογίων αὐτῶν νὰ τονώσουν μέσα σὲ δυσχερεῖς συνθῆκες τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ αὐτοσυνειδησία ἀλλὰ καὶ τὴν ἐθνικὴ συνείδηση. Τὸ τεῦχος ὀλοκληρῶνεται μὲ σημαντικὲς βιβλιοπαρουσιάσεις.

*Νικόλαος Ἀσπροῦλης,
Νταγάκιτσα Ντάντιτς*